

Εξαγωγική δραστηριοποίηση στον αγροδιατροφικό τομέα: Προκλήσεις και συγκρίσεις της Ελλάδας με το διεθνές περιβάλλον

Export activity in the agri-food sector: Challenges and comparisons of Greece with the international environment

Διπλωματική Εργασία

ΤΟΥ

ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ του Αριστοτέλη

Επιβλέπων καθηγητής: Ιωάννης Χατζηδημητρίου, Καθηγητής

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2024

Εισαγωγή

Αιτιολόγηση της έρευνας:

- Σοβαρές προκλήσεις και της ένταση του ανταγωνισμού των ελληνικών αγροδιατροφικών επιχειρήσεων στο διεθνές περιβάλλον
- Ανάλυση της κατάστασης του αγροδιατροφικού τομέα στην Ελλάδα και παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης της εξαγωγικής δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων του αγροδιατροφικού τομέα στη χώρα
- Παρουσίαση περιπτώσεων ανταγωνιστικών χωρών (Ισπανία, Τουρκία) οι οποίες παρουσιάζουν ομοιότητες και διαφορές με την ελληνική περίπτωση
- Παρουσίαση εργαλείων όπως το διεθνές μάρκετινγκ και εξαγωγικό, το αγροτικό μάρκετινγκ, η συμμετοχή σε διεθνείς εμπορικές εκθέσεις και άλλες εξαγωγικές μέθοδοι, και σημαντικά εργαλεία για την διασφάλιση της ποιότητας των αγροδιατροφικών προϊόντων

Σκοπός της έρευνας:

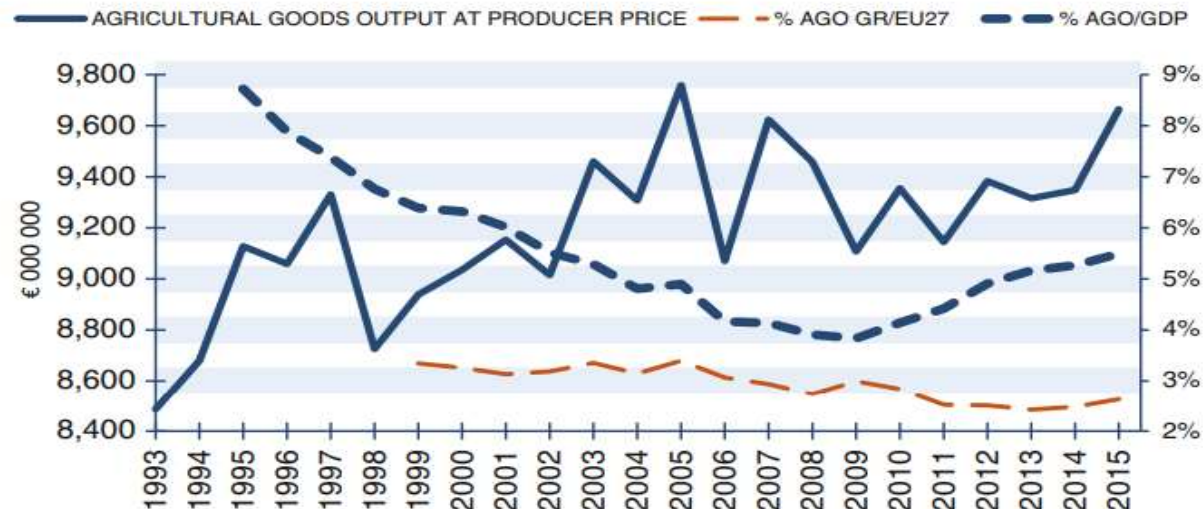
- Η έρευνα συμβάλει στη διερεύνηση του περιβάλλοντος των εξαγωγικών ελληνικών αγροδιατροφικών προϊόντων και παρουσίαση και βέλτιστοι τρόποι και πρακτικές ανάδειξης του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος του αγροδιατροφικού τομέα της χώρας.

Στόχοι της έρευνας:

- Εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το πεδίο των ελληνικών εξαγωγών των εγχώριων αγροδιατροφικών επιχειρήσεων και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.
- Χαρτογράφηση των χωρών προορισμού των ελληνικών αγροδιατροφικών προϊόντων.
- Παρουσίαση διαφορετικών πρακτικών σε χώρες ανταγωνιστικές προς την Ελλάδα ως προς τις εξαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων.
- Ανάδειξη της σημασίας εφαρμογής του διεθνούς μάρκετινγκ για την ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας.
- Ανάδειξη της σημασίας συμμετοχής σε διεθνείς εμπορικές εκθέσεις για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις αγροδιατροφικών προϊόντων για ενδυνάμωση των εξαγωγικών τους αποτελεσμάτων.
- Εύρεση των κατάλληλων μεθόδων και στρατηγικών για χρήση από τις επιχειρήσεις με σκοπό να βελτιώσουν τις εξαγωγικές τους επιδόσεις.

Ο αγροδιατροφικός κλάδος στην Ελλάδα

- 706 χιλιάδες εκμεταλλεύσεις με το μέσο μέγεθος της κάθε εκμετάλλευσης να ανέρχεται στα 5,8 εκτάρια (Ha) χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης
- κατέχει τη δέκατη θέση μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ-28 από την πλευρά της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής, της οποίας η αξία ανέρχεται σε 9,6 δισ. ευρώ για το έτος 2015
- το μερίδιο του αγροτικού τομέα αυξήθηκε κατά τη χρόνια της οικονομικής κρίσης από 3,8% το 2008 σε 5,5% του ΑΕΠ το 2015

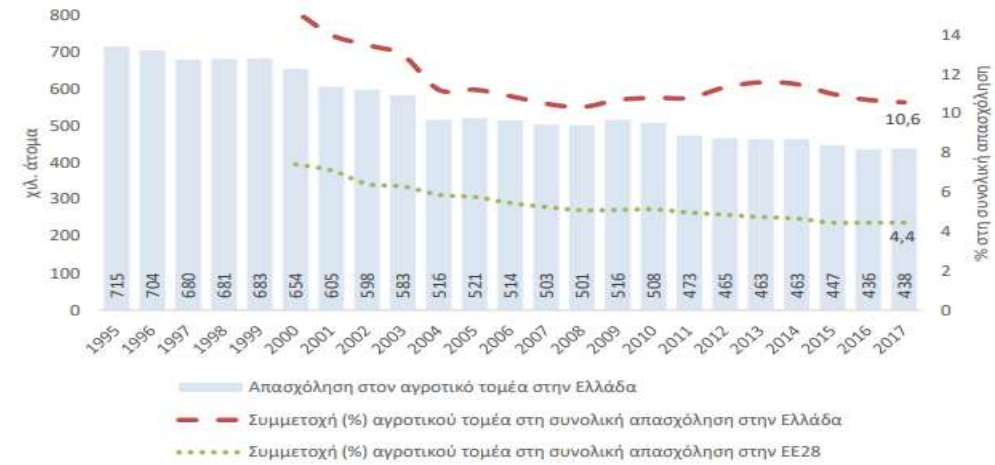
Διάγραμμα 2. 1: Αγροτική παραγωγή ως % του ελληνικού ΑΕΠ και % της ΕΕ-27. (Πηγή: Karantininis, 2017)

Η σημασία και ο ρόλος του αγροδιατροφικού τομέα στην εθνική οικονομία

- Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του αγροδιατροφικού τομέα στην Ελλάδα διαμορφώθηκε το έτος 2017 σε 6,2 δισεκ. €, σε ιστορικά υψηλά επίπεδα έπειτα από το 2005.
- Η συμμετοχή του κλάδου στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της οικονομίας, βρίσκεται σε σταθερά υψηλότερη θέση σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών ΕΕ-28
- ο διαρθρωτικός μετασχηματισμός της εγχώριας οικονομίας αντικατοπτρίζεται στην ελάττωση του μεριδίου του κλάδου από 4,9 % το 1995 σε 3,7 % το 2017. Η μείωση αυτή επισημαίνεται πως ήταν μεγαλύτερη σε σχέση με τις αντίστοιχες μειώσεις που καταγράφηκαν στην υπόλοιπη ΕΕ-28
- Η συμβολή του αγροτικού τομέα στην απασχόληση για το έτος 2017 (438 χιλιάδες άτομα) (Διάγραμμα 2.6.2).

Διάγραμμα 2.6. 1: Ακαθάριστη προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) Αγροτικού τομέα, 1995-2017. Πηγή: IOBE (2020).

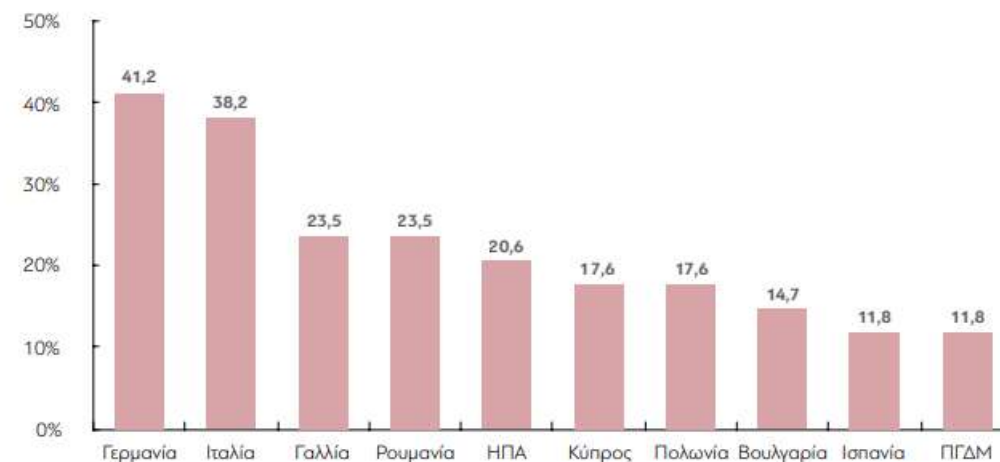

Διάγραμμα 2.6. 2: Απασχόληση στον αγροτικό τομέα 1995-2017. Πηγή: IOBE (2020)

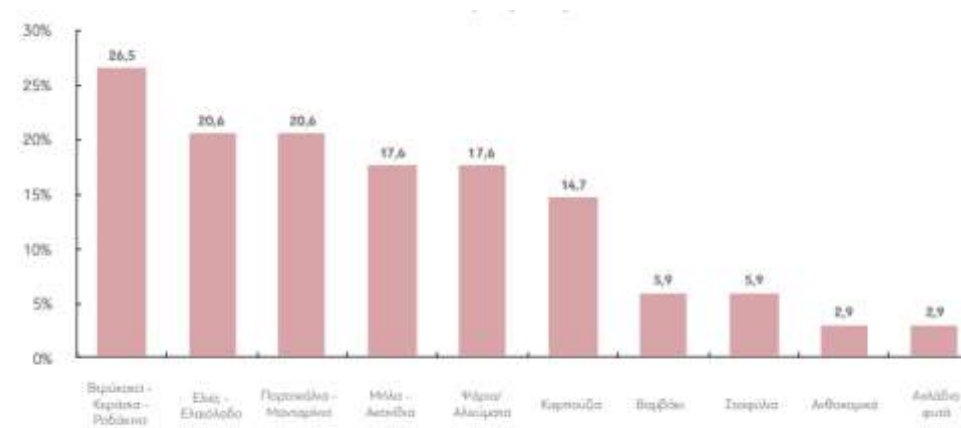
Εξαγωγές αγαθών ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα.

Έρευνα ICAP (2018):

- Από τις 525 επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα το 62,5 % του δείγματος (περίπου τα 2/3 του συνόλου), δήλωσαν πως η εταιρεία τους ανήκει στον δευτερογενή τομέα παραγωγής, το 27,6% στον τριτογενή τομέα ενώ το 7,2% στον πρωτογενή τομέα.
- Το 17,7% δήλωσε ότι το ύψος της εξαγωγικής τους δραστηριότητας ξεπέρασε τα €5 εκατ.
- Η χώρα η οποία καταλαμβάνει την πρώτη θέση ως προορισμός εξαγωγής των ελληνικών αγροτικών προϊόντων είναι η Γερμανία καθώς επιλέχθηκε σε ποσοστό 41,2% στο σύνολο του δείγματος. Ακολουθεί η Ιταλία με 38,2%, η Γαλλία με 23,5% και η Ρουμανία με 23,5%, οι Η.Π.Α με 20,6%, η Κύπρος με την Πολωνία με 17,6%, η Βουλγαρία με 14,7%, και τέλος η Ισπανία και η ΠΓΔΜ με 11,8%.

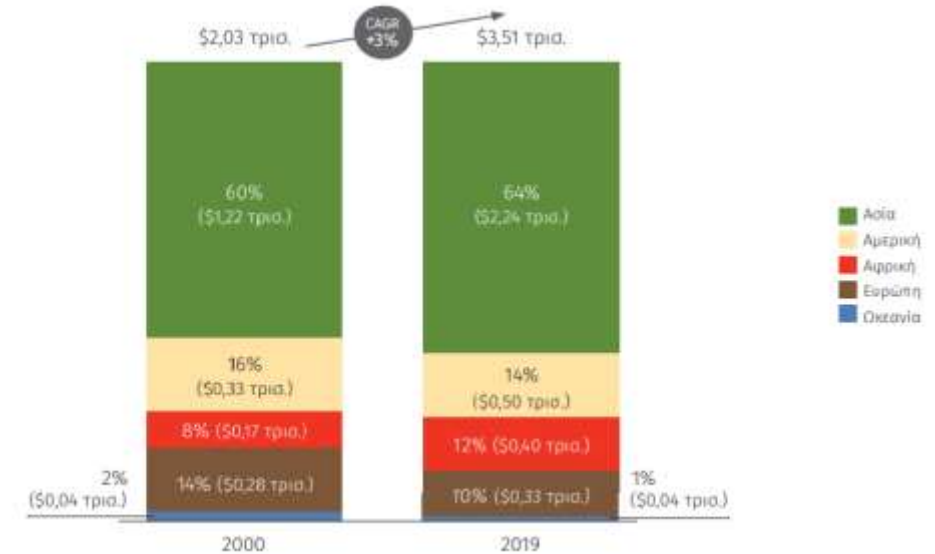
Διάγραμμα 3.7. 1: Κυριότερες χώρες δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα. Πηγή: (ICAP,2018)

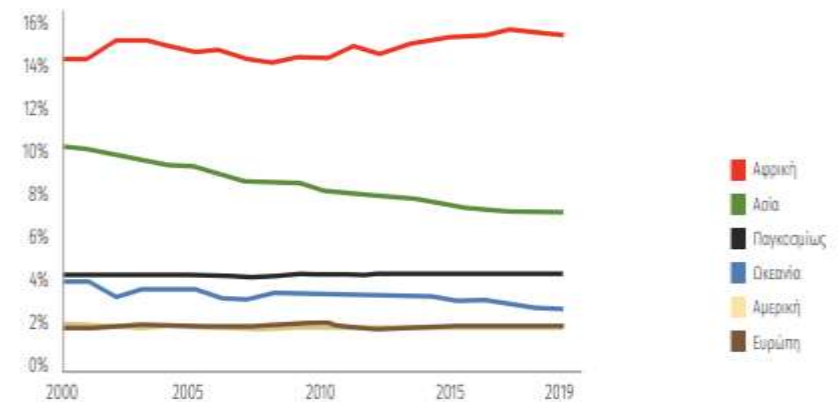
Διάγραμμα 3.7. 2:Κυριότερα προϊόντα εξαγωγών επιχειρήσεων πρωτογενούς τομέα. Πηγή: (ICAP, 2018)

Ο αγροδιατροφικός τομέας διεθνώς.

- Συνεισφέρει στη διεθνή οικονομική ανάπτυξη, αφού συμβάλει στο παγκόσμιο ΑΕΠ κατά 4,3%.
- Η ανάπτυξη του αγροδιατροφικού κλάδου είναι ικανή να συμβάλει από δύο έως τέσσερις φορές στην εισοδηματική αύξηση των λιγότερο εύπορων κοινωνιών, σε σχέση με άλλους κλάδους
- Ο κλάδος των αγροδιατροφικών προϊόντων συγκροτεί την κυριότερη εισοδηματική πηγή για ποσοστό της τάξεως του 65% των λιγότερο εύπορων ενηλίκων
- Η προστιθέμενη αξία του αυξήθηκε την εικοσαετία 2000-2019 σε περίπου \$3,5 τρις, δηλαδή αύξηση της τάξης του 73%.
- Το μερίδιο του κλάδου στο παγκόσμιο ΑΕΠ διαμορφώθηκε για το έτος 2019 κατά προσέγγιση στο 4%
- Ο αγροδιατροφικός κλάδος αποτελεί τον πιο σημαντικό εργοδότη παγκοσμίως αφού σε αυτόν απασχολείται το 26,8% του παγκόσμιου πληθυσμού
- Η παγκόσμια προστιθέμενη αξία του πρωτογενούς τομέα διαμορφώθηκε στα \$1,5 τρις. δηλαδή αυξήθηκε κατά 73% κατά την εικοσαετία 2000-2019 προσεγγίζοντας τα \$3,5 τρις. το 2019

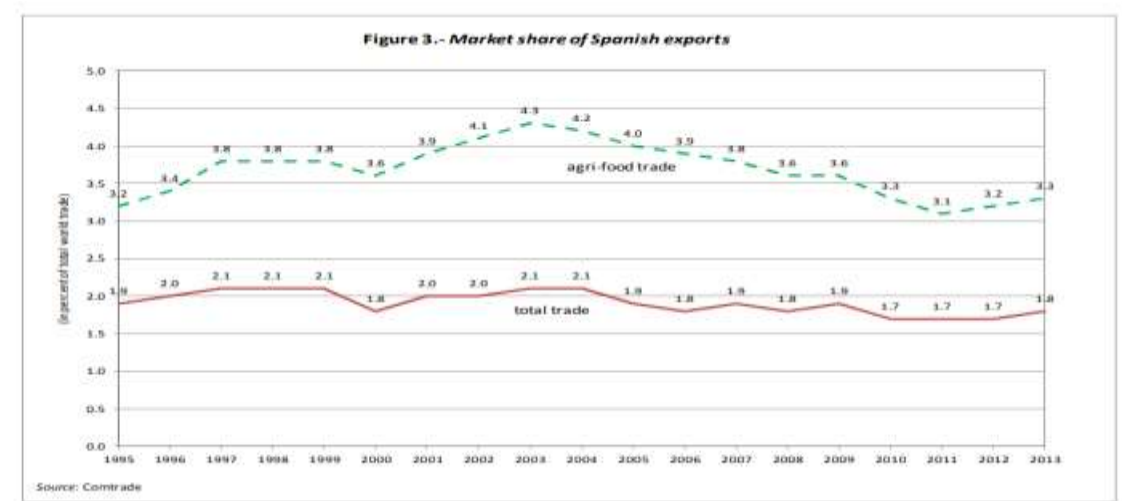
Διάγραμμα 4.2. 1: Προστιθέμενη αξία του αγροδιατροφικού τομέα ανά ήπειρο. Πηγή: EY & Πειραιώς, 2022.

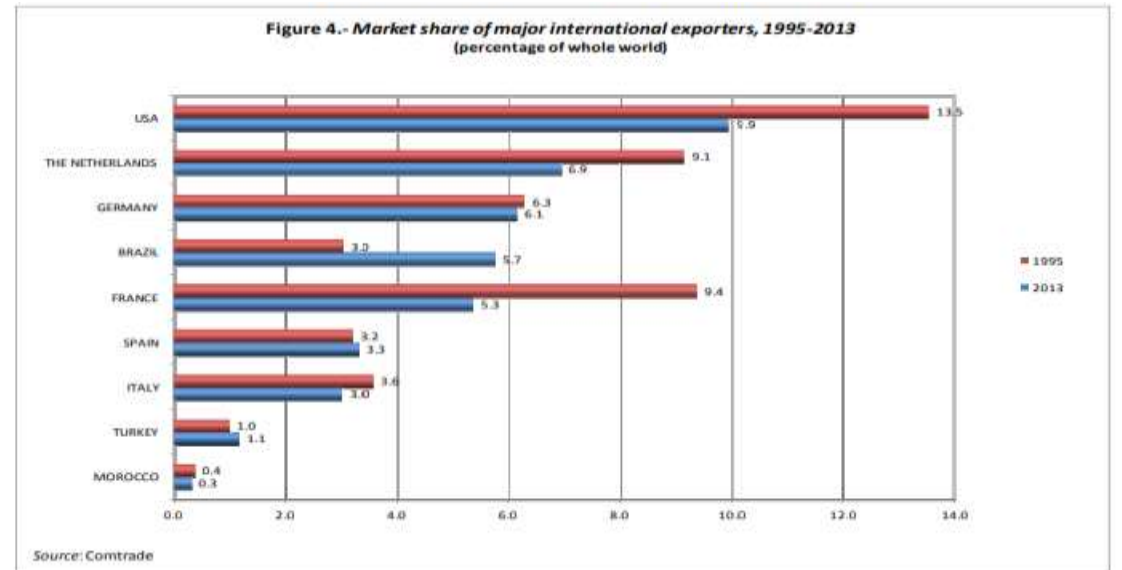
Διάγραμμα 4.2. 2: Μερίδιο της προστιθέμενης αξίας του αγροτικού κλάδου στο συνολικό ΑΕΠ ανά ήπειρο. Πηγή: EY & Πειραιώς, 2022.

Η μελέτη περίπτωσης της Ισπανίας

- Η Ισπανία αποτελεί την 14η οικονομία σε μέγεθος στον κόσμο καθώς και την 4η στην Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από την Παγκόσμια Τράπεζα για το έτος 2021.
- Όσον αφορά τον αγροδιατροφικό τομέα η Ισπανία αποτελεί τον έβδομο μεγαλύτερο εξαγωγέα προϊόντων του τομέα στον κόσμο, και τον τέταρτο μεγαλύτερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με μερίδιο διεθνούς αγοράς που προσεγγίζει το 3%, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από το ποσοστό που καταγράφει η χώρα στο σύνολο των εξαγωγίμων αγαθών της
- Στο μερίδιο των φρούτων η Ισπανία βρίσκεται στη δεύτερη θέση παγκοσμίως μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
- Αποτελεί ακόμη τον τρίτο εξαγωγέα παγκοσμίως λαμβάνοντας το 9,9%, ακολουθώντας τις κάτω χώρες και την Κίνα
- Στα λίπη και στα έλαια συγκαταλέγεται πέμπτη, πίσω από χώρες όπως η Ινδονησία, η Μαλαισία, η Αργεντινή και οι Κάτω Χώρες

Διάγραμμα 4.5. 1: Μερίδιο αγοράς των Ισπανικών εξαγωγών. Πηγή: Comtrade. Επεξεργασία: (Grande κ.α., 2015).

Διάγραμμα 4.5.2: Μερίδιο αγοράς των σημαντικότερων διεθνών εξαγωγέων, 1995-2013, (Ποσοστό επί του συνόλου του κόσμου). Πηγή: Comtrade. Επεξεργασία: (Grande κ.α., 2015).

Η μελέτη περίπτωσης της Τουρκίας

- Η Τουρκία βρίσκεται στη 19η θέση μεταξύ των μεγαλύτερων σε μέγεθος οικονομιών παγκοσμίως, καθώς επίσης κατατάσσεται και 33η χώρα στη διευκόλυνση ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- Ο κλάδος των αγροδιατροφικών προϊόντων, υφίσταται υψηλής προστασίας ως προς τον διεθνή ανταγωνισμό, μέσω της επιβολής ω υψηλών δασμών
- τα πιο σημαντικά προϊόντα που εξάγει η Τουρκία είναι κεράσια, σύκα, βερίκοκα, πράσινες πιπεριές, κυδώνια, φουντούκια, και κάστανα και τα σημαντικότερα εισαγόμενα είναι τα πορτοκάλια, οι μπανάνες, τα μανταρίνια, το σπανάκι, ο αρακάς, και τα σκόρδα
- Οι κυριότερες χώρες προς τις οποίες εξάγει τα λαχανικά της η εγχώρια παραγωγή της Τουρκίας είναι η Ρωσία (\$385 εκατ.), το Ιράκ (\$85,9 εκατ.), το Σουδάν (\$43,4 εκατ.), η Ουκρανία (\$35,7 εκατ.), η Ρουμανία (\$ 35,7 εκατ.), το Ηνωμένο Βασίλειο (\$30,6 εκατ.), οι ΗΠΑ (\$24,9 εκατ.) και η Ιταλία (\$23,3 εκατ.)
- Οι κυριότερες αγορές προς τις οποίες κατευθύνονται τα Τούρκικα φρούτα είναι η Ιταλία (\$ 663 εκατ.), η Ρωσία (\$ 622,4 εκατ.), η Γερμανία (\$ 478 εκατ.), το Ιράκ (\$ 297,4 εκατ.), η Γαλλία (\$ 247,2 εκατ.), το Ηνωμένο Βασίλειο (\$ 211,7 εκατ.), η Ολλανδία (\$140,3 εκατ.), η Ουκρανία (\$ 133,4 εκατ.), οι ΗΠΑ (\$ 111,5 εκατ.) και η Πολωνία (\$ 96,5 εκατ.)

Τουρκικές Εξαγωγές λαχανικών (σε εκατ.δολ)

Διάγραμμα 4.6. 1: Τουρκικές εξαγωγές λαχανικών για το 2014 (σε εκατ. \$) Πηγή: Μελέτη για τον κλάδο των οπωροκηπευτικών στην Τουρκία, 2015

Εξαγωγές φρούτων (σε εκατ.δολ)

Διάγραμμα 4.6. 2: Τουρκικές εξαγωγές φρούτων για το 2014 (σε εκατ. \$) Πηγή: Μελέτη για τον κλάδο των οπωροκηπευτικών στην Τουρκία, 2015

Κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας των ελληνικών εξαγωγών στον αγροδιατροφικό τομέα.

- Αγροτικό marketing.
- Εξαγωγικό Μάρκετινγκ (Export Marketing) και Διεθνές Μάρκετινγκ (International Marketing)
- Ανάπτυξη εξαγωγικού σχεδίου marketing
- Προσδιορισμός της αγοράς στόχου (target market).
- Ανάπτυξη στρατηγικής εξαγωγικού μάρκετινγκ
- Τιμολόγηση Προϊόντων
- Προώθηση προϊόντων
- Διανομή σε ξένες αγορές
- Ποιότητα αγροτικών προϊόντων (γεωγραφικές ενδείξεις προέλευσης αγροδιατροφικών προϊόντων, το σύστημα HACCP, το πρότυπο ISO 22000)
- Συμμετοχή σε διεθνείς εμπορικές εκθέσεις

Συμπεράσματα και προτάσεις

- Η χώρα μεταξύ των χωρών της ΕΕ-28 βρίσκεται στη δέκατη θέση από την πλευρά της αξίας της γεωργικής παραγωγής
- Παρατηρείται ένα έλλειμμα σε τυποποιήσεις και πιστοποιήσεις των προϊόντων σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες
- Σχετικά με τις εξαγωγές των αγροδιατροφικών προϊόντων, η Ελλάδα κατέχει μία από τις πρώτες πέντε θέσεις εξαγωγών ανάμεσα σε πληθώρα χωρών
- Οι πιέσεις που δέχεται ο ελληνικός αγροδιατροφικός τομέας από το εξωτερικό του περιβάλλον από νέες ανερχόμενες δυνάμεις στο χώρο τον οδηγούν σε σημαντική μείωση του μεριδίου του στην παγκόσμια αγορά, της τάξεως του 4%, εξαιτίας του υψηλότερου κόστους παραγωγής σε αντίθεση με τον ανταγωνισμό.
- Ο σημαντικότερος προορισμός εξαγωγής των εγχώριων προϊόντων για την τριετία 2013-2015 ήταν η Τουρκία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Κύπρος και η Βουλγαρία.
- Σημαντικότερη η συνεισφορά του αγροδιατροφικού τομέα στη διεθνή οικονομική ανάπτυξη συνεισφέροντας στο παγκόσμιο παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) κατά 4,3%
- Ισπανία χάρη στα ποιοτικά της προϊόντα και της ανταγωνιστικότητας του εγχώριου αγροδιατροφικού τομέα κατάφερε να διατηρήσει και να ενισχύσει τη θέση της παρά τη μεγάλη οικονομική ύφεση που ταλαιπώρησε τις περισσότερες οικονομίες
- Η εξαγωγική δραστηριοποίηση σε μία χώρα σαν την Τουρκία χαρακτηρίζεται από δυσκολίες καθώς η πολιτική της χώρας προστατεύει σε μεγάλο βαθμό τα εγχώρια προϊόντα επιβάλλοντας υψηλούς δασμούς στα εισαγόμενα
- Η χρήση εργαλείων όπως το αγροτικό μάρκετινγκ, το εξαγωγικό μάρκετινγκ, η συμμετοχή σε διεθνείς εμπορικές εκθέσεις, η πιστοποίηση των αγροδιατροφικών προϊόντων, η τιμολόγηση των προϊόντων, η επιλογή αγοράς στόχου κ.α, αποτελούν σημαντικότερα εργαλεία μάρκετινγκ.